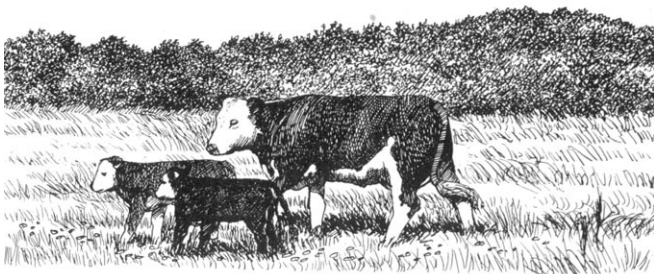

Græsning med husdyr

Halvkulturarrealer som enge, heder og overdrev kan kun bevares ved den behandling, der skete gennem de gamle driftsformer. I dag er græsning genindført på mange arealer som led i naturpleje.

”Skovkvæg”

Kvæg er velegnet til naturpleje. Kvæget æder helst græsser og bryder sig ikke om bittert smagende blomster som f.eks. smørblomst. Desuden græsser de f.eks. ikke lige omkring kokasserne. Derved får en del planter lov til at blomstre til gavn for blomsternes og insekternes formering.

På statens arealer bruges en særlig udviklet ”skovrace”, som er krydsningsdyr mellem 2 danske malkeracer og 9 forskellige kødkvægracer. Det er hårdføre dyr tilpasset til græsning på naturprægede jorder året rundt. På Molslaboratoriet bruges små langhårede kreaturer af Gallowayracen, indført fra Skotland, og de har samme egenskaber.

Får er især egnede til pleje af fortidsminder, skrænter og andre sårbare områder. Får er bedre end kvæg til at holde træer og buske nede; men deres græsning medfører et mere blomsterfattigt plantedække.

Enkelte steder i Mols Bjerger bruges heste til naturpleje. Hestene er bedre end kvæg og får til at æde Bølget Bunke, den almindeligste græsart på de åbne bakker.

Molslaboriet

Velkommen til Mols Bjerger

Mols Bjerger er et af Danmarks storslåede landskaber. Følges de bugtede grusveje og stier ind i området, vil man opleve en afvekslende natur med tæt skov og åben hedebakke med vidt udsyn over Mols-landets kyst. Gennem fredninger, opkøb og målrettet pleje er Mols Bjerger nu sikret som naturområde.

Praktiske oplysninger: Ophold og færdsel til fods er tilladt:

- på de offentligt ejede arealer,
- på veje og afmærkede stier,
- på udyrkede arealer, der ikke er indhegnet,
- på stranden.
- På private arealer er der kun adgang fra kl. 7 til solnedgang.

Ridning: Ridning er tilladt på offentlige veje og på ridestier. Stierne er ikke afmærkede, men de er lette at se i landskabet.

Hunde: Hunde skal holdes i snor.

Er du gangbesværet: På grund af terrænforholdene er en del af vandrestierne ikke egnede til kørsel med barnevogne og kørestole. Men området er velforsynet med veje, som året rundt giver gode adgangsmuligheder til store dele af arealet.

Offentlige trafikforbindelser: Buslinje fra Århus (Rønde) og Ebeltoft kører gennem Femmøller og stopper bl.a. ved p-pladsen overfor Femmøller Efter-skole. De lokale busser kører rundt om Mols Bjerger og til Helgenæs.

Information: Besøg Miljøministeriets besøgscenter ved Øvre Strandkær. Foldere fås ved alle større veje ind i området eller via hjemmesiden skovog-natur.dk

Administration: De statsejede arealer administreres af Skov- og Naturstyrelsen, Fussingø Statsskovdistrikt. Information og naturpleje på privatejede fredede arealer varetages af Århus Amt.

Folderen er udarbejdet i samarbejde mellem Århus Amt, Natur og Miljø, tlf. 89 44 66 66 og Skov- og Naturstyrelsen, der lokalt kan kontaktes ved Fussingø Statsskovdistrikt tlf. 86 45 45 00 eller 86 36 24 10. Hjemmeside: www.skovognatur.dk

● Mols Bjerger

»Vandreture i Statsskovene« er en serie foldere over udvalgte naturområder. De kan fås på biblioteker og turistbureauer, samt ved indgangene til mange af områderne. Se også www.skovognatur.dk

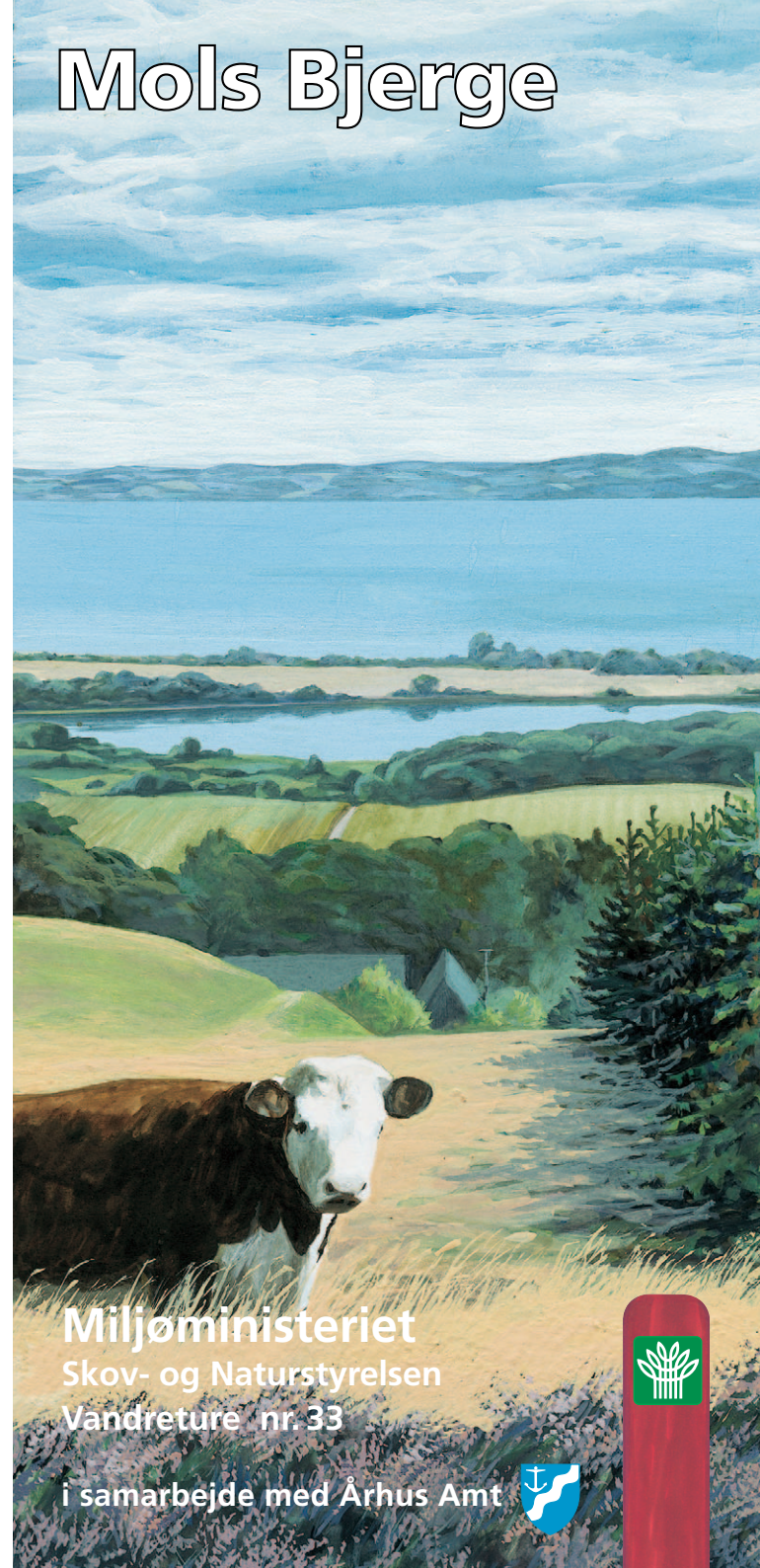
Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

- forvalter statsejede skove og andre naturområder i hele landet
- tager ved driften hensyn til befolkningens friluftsliv, produktion af træ og beskyttelse af natur- og kulturværdier.

**Skov- og Naturstyrelsen forvalter
190.000 ha skov- og andre naturområder**

Mols Bjerger

033-0606 Grafisk tilrettelægning og layout: Parabol. Tegninger: Poul Andersen. Tryk: Scanprint A/S. Denne tryksag bærer det nordiske miljømærke Svanen. Licensnr. 541 006

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Vandreture nr. 33

i samarbejde med Århus Amt

Landskabet

Mols Bjerge blev skabt i slutningen af den sidste istid, hvor store istunger skød sig frem sydfra op gennem Ebeltoft og Kalø Vig. Mols Bjerge er dannet af det materiale af sand og sten, som istungerne skubbede op imellem sig og ismasserne på Djursland. De største bakker er israndsbakkerne mod vest bygget op af smeltevandssand og grus. Agri Bavnehøj er med sine 137 m den højeste.

De mange huller og lavninger mellem bakkerne er dødishuller, som opstod da begravede isklumper smeltede og fik sand og grus til at falde sammen omkring sig.

Smalle kløfter og dybe dale er dannet af smeltevand og regnvand, som gennem årtusinder er løbet gennem bakkerne ned mod havet.

Siden stenalderen har Mols Bjerge hævet sig 3 meter. Det betyder, at tidligere havbund nu er blevet til fladt land foran de gamle stenalderskrænter mange steder langs kysten. Skrænterne ses særligt tydeligt på østsiden af bjergene langs Ebeltoft Vig.

Helligkilde

Mols Bjerge og mennesket

Gravhøje og gamle agre vidner om menneskers brug af Mols Bjerge gennem årtusinder.

Sammenlignet med andre steder i landet falder der kun lidt nedbør i Mols Bjerge. Samspillet mellem et tørt klima, en sandet jordbund og et kuperet terræn har haft stor betydning for agerbrugets udvikling.

Uden menneskets indflydelse ville Mols stadig være dækket af esgeskov, men allerede i stenalderen begyndte man at rydde skoven for at dyrke jorden. De lette jorder i bjergene var til at bearbejde med den tids redskaber. Dyrkningsformen var svedjebrug, hvor man efter få års dyrkning flyttede fra de udpinte jorder og lod dem springe i krat og skov igen for at tage nye arealer under plov. De udyrkede arealer blev benyttet til græsning.

Fældning af træer til bygninger og brændsel samt græsning med husdyr betød, at skovene på Mols efterhånden forsvandt. I 1688 var der kun 3 små skove tilbage. Resten var overdrev, krat og hede med mindre dyrkede agerfelter.

Trehøje

Bronzealderens landbrugsdrift var baseret på et stort dyrehold, og bronzealderhøjene som Trehøje og Stabelhøjene har ligget i åbne overdrevslandskaber, skabt af græssende dyr.

Fra jernalderen bliver bosætning mere permanent. Spor af bopladser og agersystemer er fundet ved Toggerbo og Trehøje.

Højryggede agre

Mange steder i Mols Bjerge ses tydelige striber af højryggede agre, f.eks. ved Trehøje. Agrene er opstået i løbet af middelalderen, efter hjulploven blev taget i anvendelse. Den var tung at håndtere og vende med, deraf de lange agerfelter.

Mols Bjerge blev ret tidligt opgivet som landbrugsområde. Allerede i begyndelsen af 1700-tallet ophørte agerbruget på de dårligste arealer. Aftagende dyrkning og græsning betød fremgang for lyngen. Krattene udviklede sig til løvskov, og nye krat udviklede sig. Men landskabet fremstod fortsat skovfattigt.

I 1881 afholdt Dalgas det første plantningsmøde, som blev starten på nåletræsepoken på Mols. I dag er omkring 1/3 af Mols dækket af plantage.

Naturen

Mols Bjerges afvekslende landskab giver levesteder for mange vilde planter og dyr.

Typisk for Mols er de lys- og varmekrævende dyre- og plantearter, der lever på de tørre, sandede, solrige bakker og skrænter. Det er blomster som kobjælde,

Højryggede agre

tjærenellike og gul evighedsblomst. Sommerfugle, mange andre insekter og de vekselvarme dyr som firben og hugorme hører også til her.

Fugle og pattedyr er også rigt repræsenteret, mest iøjnefaldende er mejser, spætter og rovfugle. Ræv, hare og rådyr ses ofte.

Enebær

Den mest iøjnefaldende af de typiske planter på de tørre skrænter er enebæren. Den findes mange steder på Mols på heder og overdrev, enten som krat eller som enlige buske, lave, brede eller høje søjleformede.

Enebæren hører sammen med græssende husdyr. Dens frø spirer bedst, efter at frøet er trådt i jorden. Dens stikkende nåle, og dens store indhold af stærkt smagende æteriske olier beskytter den mod de græssende dyr.

Eg

Egen har været det dominerende træ i fortidens skove på Mols. Egen har sandsynligvis overlevet i små forgnavede krat, hvorfra den har bredt sig igen, efter at driften blev ændret. Den danner i dag mange større og mindre krat.

Skovbjerg - naturskov

Naturskov

Flere arealer er udlagt som naturskov, hvor naturen får lov til at udvikle sig uden menneskelig indblanding.

Naturpleje

Et vigtigt mål med fredningen af Mols Bjerge er at bevare de åbne landskaber. For at nå dette mål må der udføres naturpleje, da hede, overdrev og eng er opstået ved menneskets brug af arealerne.